

Provoceren tegen de polarisatie

De brandstichting in de kerk waar zijn gekruisigde koe hing maakte hem bekend en zette het Limburgse gehucht Kuttelkoven eenmalig op de wereldkaart, maar Tom Herck is allerminst een blasfemische relschopper. Zijn installaties getuigen van een consistente visie op de evolutie van de menselijke beschaving. Zijn recente succes op het Amerikaanse Burning Man Festival bewijst bovendien dat hij de ogenschijnlijke provocatie juist doelbewust gebruikt om de dialoog op te wekken. Gestaaft werkt de nog jonge kunstenaar aan een artistieke reputatie van internationale allure.

Twee jaar geleden verwekte Tom Hercks installatie 'Holy Cow' – een gekruisigde koeienfiguur boven een bad gevuld met melk – bewondering en afkeer. Strenge katholieken kwamen protesteren tegen wat in hun ogen heiligschennis was, minder terughoudende rechtsextremisten probeerden tot driemaal toe in het kerkgebouw binnen te breken en slaagden er de laatste maal daadwerkelijk in brand te stichten. De 33-jarige kunstenaar stond plotseling internationaal in het nieuws, maar kreeg ook doodsbepreidingen. "Als de brandweer niet zo snel ter plaatse was geweest, zou de hele kapel zijn afgebrand. Een 15e-eeuwse deur raakte zwaar beschadigd maar het kunstwerk zelf bleef gespaard."

Dubbele verdwijning

Als de demonstranten zich hadden verdiept in het werk van Tom Herck, zou de beschuldiging van blasfemie niet zo makkelijk zijn geuit. De kunstenaar komt uit Sint-Truiden, "een stad met iets van 25 kerken. Nergens in Vlaanderen vind je er zoveel op zo'n kleine oppervlakte. Op mijn twaalfde weigerde ik mijn plechtige communie te doen, dus katholiek kun je mij niet noemen, maar ik heb veel respect voor mensen die geloven en ik ben ook vertrouwd met de katholieke cultuur. Toen

ik klein was keek ik graag naar de schilderijen in de kerk en luisterde ik naar de Bijbelse verhalen. De generaties voor mij hadden nauwelijks media tot hun beschikking, dus de kerk was een beetje hun televisie. Dat zoveel kerken tegenwoordig leeg staan, en dat daarmee dus zoveel cultuurgood verloren gaat, vind ik zonde. Dat is één kant van het 'Holy Cow' -verhaal. De andere is de teloorgang van de koe als levend

dier in onze omgeving. Mijn grootouders slachten nog zelf hun varkens, kippen en koeien, de huidige generatie kent dat niet meer. De koe is een vreemd, industrieel wezen geworden. De gekruisigde koe heeft gezelschap gekregen van een enorm pak melk met de beeltenis van een koe en het opschrift 'Missing'. De twee kunstwerken samen staan voor die dubbele verdwijning."

Skelet van een dinosaurus

Tom Herck heeft meer spraakmakende installaties gebouwd, zoals een scheepswrak in een reusachtige melkflles van plexiglas, dat dit jaar voor de Kursaal van Oostende werd geplaatst. Het kunstwerk refereert naar de aanvallen op de stad tijdens de Duitse bezetting en dus het verdwijnen van het oude Oostende onder het puin. Of het skelet van een dinosaurus, waarbij de hersenen zijn vervangen door een stuk meteoriet. "Dat stuk steen verwijst niet alleen naar de ondergang van de dino's zelf, 65

miljoen jaar geleden, maar ook naar onze eigen dreigende ondergang, als gevolg van de klimaatcrisis. Onze hersenen zijn een stuk groter dan die van de dinosaurussen, dus ik ga ervan uit dat we wel een remedie vinden. Tegen een regen van meteoren zouden wij echter ook weinig kunnen uitrusten."

Last Words

Een preoccupatie met ondergang, die lijkt aan de basis van Tom Hercks werk te liggen. In een nog jong leven heeft de kunstenaar ook al veel zien verdwijnen, van een kerkelijke cultuur en een natuurlijke manier van leven tot het uitdoven van een menselijk leven, dat van zijn moeder, die op 62-jarige leeftijd aan de spierziekte ALS overleed. In de installatie 'Last Words' exposeerde hij de aantekeningboekjes die ze laatste maanden van haar leven

"Ik had tal van mensen gevraagd of ze
een stuk kleding konden afstaan dat ik kon
toepassen in een nieuw werk"

volgeschreef. De kijker is zo getuige van het geleidelijke verlies van taal en fysiek spiervermogen en wordt er als het ware deelachtig aan. Hij heeft ook een carrière als grafisch vormgever en opvoeder zien verdampen toen hij zich uit het gesalarieerd bestaan terugtrok en zich volledig op zijn kunst ging concentreren. "Ik kom uit de scene van de graffiti. Daarin ben ik een tijdlang zeer actief geweest. Eén van mijn doelen was in New York metrostellen te bespuiten. Dat is gelukt, al op jonge leeftijd. Geleidelijk heb ik echter de muren vaarwel gezegd en ben ik me gaan toeleggen op een ander canvas en op installaties. Ik krijg geen subsidies, ik verzorg mijn eigen verkoop en laat dat niet over aan een galerie.

Ik zit niet in het museale circuit, maar ik heb wel meegedaan aan veel exposities en evenementen van belang, zoals aan de Biënnale van België. Burning Man was mijn voorbije doel. Zoals steeds zei iedereen: 'Dat gaat u niet lukken.' Het is me gelukt, weer."

Unica's en replica's

Burning Man is een kunstfestival in de woestijn van de Amerikaanse staat Nevada. Traditioneel worden op de laatste avond een honderdtal kunstwerken verbrand. Dat van Tom Herck hoorde bij de top 5. Een houten palissade en een zeven meter hoge Piñata, die een Trojaans Paard voorstelde, gingen in vlammen op. "Ik had tal van mensen gevraagd of ze een stuk kleding konden afstaan. Zo ging hun DNA, dat altijd op je kleding plakt, mee in een nieuw werk in Europa."

Vond hij het niet vreselijk dat een installatie waaraan zo hard was gewerkt simpelweg in de as werd gelegd? "Nee" antwoordt Tom Herck, "want de bedoeling van dit kunstwerk was een dialoog op gang te brengen, en dat is tijdens dit festival zeer goed gelukt. Natuurlijk kun je mijn Piñata als een statement tegen de immigratiepolitiek van Trump zien, maar dat is slechts één kant van het kunstwerk. Er waren tijdens het festival ook mensen aanwezig met een conservatieve kijk op de wereld en het vlammenspel bleek een prachtige aanleiding om met elkaar in dialoog te gaan en tot mee begrip voor elkaars zienswijze te komen. Er is al meer dan genoeg polarisatie in de wereld en polarisatie op zich leidt tot afsluiting, tot een einde aan de dialoog. Dat is weinig vruchtbaar. Maar bovendien: ik vervaardig enerzijds unica's, zoals dat zeven meter hoge beeld, en anderzijds replica's, die ik per stuk verkoop aan verzamelaars. Ik heb dus ook kleinere Piñata's. Die zijn zo goed als onverwoestbaar, ook niet met de bijgeleverde polyester matras. De titel is 'The War on Drugs'. Die zinloze oorlog is een kleine vijftig jaar terug door Nixon begonnen. Daarom heb ik er een munt uit die tijd met zijn beeltenis in verwerkt. Tenslotte bevat elk beeldje ook een ingewerkt cocablaadje, nog een knipoog naar het thema."

Ondernemend

Geen provocateur, wel een kunstenaar die zijn kijkers echt aan het denken zet. De protesten en de brand in de kerk van Kuttekoven hebben Tom Herck misschien in één klap naamsbekendheid gegeven, maar de nuance ontbrak daarbij. En er zijn nog aspecten aan zijn kunstenaarschap die bewondering wekken in plaats van ergernis, zoals zijn vernuft om vermogen. Misschien kunnen die karaktertrekken ook als ondernemerschap worden gezien, want bij Tom Herck is de grens tussen een kunstzinnig ondernemer en een ondernemend kunstenaars vrij dun. "Met mijn replica's verdien ik geld voor mijn levensonderhoud maar stapje verder te zetten, ook op internationaal vlak. Mijn volgende doel is nu de Biënnale van Venetië, die in 2021 weer plaatsvindt. Ook daarover hoor ik sommigen nu alweer zeggen 'dat gaat u niet lukken.' Ik zeg: dat gaat mij wel degelijk lukken, weer."

Voor meer informatie:
www.tomherck.com

Tekst: Jeroen Kuypers
 Fotografie: Marco Magiels